צא: האשה פרק שמיני פסחים

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ד:

מו ב מיי' פ"ב מהלכות שלוחין הלכה ג [טוש"ע ח"מ סי' קפג סעי' ב]:

מז ג מיי' פ"ה מהלכות קרבן פסח הלכה ח ופ"ו הלכה ג:

מח ד מיי' שם פ"ב הלכה ד:

מט ה מיי' פ"ו מהלכות מצה הלכה א סמג עשין לט טוש"ע או"ח סימן תעה סעיף ו:

נ ו מיי' פ"ו מהלכות קרבן פסח הלכה ט ופ"ב מהלכות ביאת מקדש הלכה י [רב אלפס ברכות פ"ב ד"ח. ורא"ש שם סי' טו ושמחות פ"ח ו: ורא"ש שם סימן לח]:

פריצותא גופא אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אשה בשני שוחטין עליה בפני עצמה ואין צ"ל בראשון ר"ש אומר אשה בראשון עושין אותה טפילה לאחרים בשני אין שוחטין עליה כל עיקר במאי קמיפלגי רבי יהודה סבר במכסת נפשות ואפילו נשים וכי תימא א"ה אפילו בשני נמי כתיב חטאו ישא האיש ההוא איש אין אשה לא וכי תימא אי הכי אפילו טפילה נמי בשני לא אהני ככל חקת הפסח לטפילה בעלמא ורבי יוסי מ"ט דכתיב בראשון במכסת נפשות ואפילו אשה וכתיב בפסח שני ונכרתה הנפש ההיא מישראל נפש ואפילו נשים ואלא חטאו ישא האיש ההוא למעוטי מאי למעוטי קטן מכרת ור"ש כתיב בראשון איש איש אין אשה לא וכי תימא אי הכי אפילו טפילה נמי לא אהני ליה במכסת נפשות לטפילה וכ"ת אפילו בשני נמי מיעט רחמנא בשני דכתיב חטאו ישא האיש איש אין אשה לא ממאי קממעיט ליה אי מחיוב השתא בראשון לא בשני מיבעיא אלא לאו מטפילה ומאי איש דקאמר ר"ש אי נימא ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו' ההוא מיבעי ליה לכדרבי יצחק דאמר איש זוכה ואין קטן זוכה ואלא מאיש לפי אכלו הא מדר' יוסי סבר לה כר' שמעון רבי שמעון נמי סבר לה כר' יוסי וההוא מיבעי ליה דשוחטין את הפסח על היחיד אמר לך אם כן נכתוב רחמנא לפי אכלו מאי איש שמעת מינה תרתי כמאן אזלא הא דאמר רבי אלעזר אשה בראשון חובה ובשני רשות ודוחה את השבת אי רשות אמאי דוחה את השבת אלא אימא בשני רשות ובראשון חובה ודוחה את השבת כמאן כרבי יהודה א"ר יעקב א"ר יוחנן אין עושין חבורה שכולה גרים שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול: ת"ר פסח ומצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות ר' שמעון אומר באנשים חובה ובנשים רשות אהייא קאי אילימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא ואלא אמצה ומרור אימא סיפא ר"ש אומר באנשים חובה ובנשים רשות (א) לית ליה לרבי שמעון הא דאמר רבי אלעזר נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה והני נשים הואיל וישנן בבל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה אלא אימא פסח מצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות ר' שמעון אומר פסח באנשים חובה בנשים רשות: **מתני'** אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים השומע על מתו

והמלקט

עבדים וקטנים משום פריצותא. דמשכב זכור: **אין שוחטין עליה כל עיקר.** ואפי' טפילה דלא שייכא ביה מידי ואי אכלה ביה הוה פסח נאכל שלא למנויו וה"ה לעבדים דאין אוכלין בו וכי אכלי עבדים ונשים בראשון שהן רשות בו אבל בשני לא דאפי' מרשות אימעוט כדלקמן: **במכסת נפשות.** מדלא כתב אנשים אפי' אשה במשמע: **כתיב בשני חטאו ישא האיש ההוא.** והכי משמע ליה קרא והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ראשון ונכרת כי קרבן ה' כו' כי לשון שימוש אי כשקרבן ה' לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא והכי דריש בפרק מי שהיה טמא (לקמן צג.) אליבא דר"י א"נ קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא: **וכתיב בשני ונכרתה הנפש ההיא.** ואע"ג דאראשון קאי מיהו כי קרבן ה' אשני קאי וכדמפרשינן וגמרינן בה כרת לקמן (שם) האי חטאו ישא מונשא חטאו דמברך את השם דכתיב ביה את ה' הוא מגדף ונכרתת וגו' והוי כמאן דכתיב נפש בגופיה: **ולא האיש.** לגבי פסח מאי עביד ליה ליכתוב חטאו ישא ותו לא: **כתיב בראשון איש.** לקמן בעי מאי איש כתיב בראשון: **איש זוכה.** לאחרים בלקיחתו אם לקח מקח לצורך אחרים או קיבל מתנה לשם אחרים כדכתיב ויקחו איש שה לבית אבות ואין קטן זוכה דאין נעשה שליח: **אלא מאיש לפי אכלו.** דריש ליה למעוטי אשה: **והא מדר' יוסי סבר לה כר"ש.** דאין שוחטין פסח בבמת יחיד מלא תוכל לזבוח: **ר"ש נמי סבר לה כר' יוסי.** דיליף מאיש לפי אכלו ששוחט פסח על היחיד דאי לא ס"ל כוותיה ממאי דהאי באחד לדרשא דידיה אתא הא טפי משמע שפיר כר"י דאין שוחטין על היחיד: **לפי אכלו.** בלאו איש נמי נפקא לן מלשון יחיד דשוחטין פסח על היחיד ואיש דרשינן ליה למעוטי אשה: **רשות ודוחה את השבת.** בתמיה: **ידקדקו בו.** משום שאינן בני תורה יחמירו עליו לדקדק ויפסילוהו על אנס: הכי גרסינן **תנו רבנן פסח מצה ומרור בראשון חובה כו'.** בראשון לילה הראשון: **אהייא קאי.** מכאן ואילך רשות דתנא קמא אי נימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא: **ואלא אמצה ומרור.** ועלה מהדר ר"ש אף בראשון דקאמרת חובה באנשים הוא דהויא אבל בנשים רשות: **לית ליה לר"ש.** והא ליכא למימר דליהדר אמרור לחודיה דסתמא מצה ומרור בהדי הדדי כתיבי על מצות ומרורים וכשם שנשים באכילת מצה חובה הכי נמי במרור: **הואיל וישנן בבל תאכל חמץ.** דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דכתיב (במדבר ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו': **אלא.** הכי קאמר פסח מצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות וקאי האי מכאן ואילך אמצה ומרור ור"ש פליג אפסח דקאמרת בראשון חובה באנשים הוא דהוה חובה אבל בנשים רשות ורבי שמעון לטעמיה: **מתני' אונן טובל ואוכל את פסחו לערב.** ואף על פי שעדיין לא נקבר דאין אנינות מן התורה אלא ביום שנאמר (ויקרא י) הן היום הקריבו ואני אונן ואכלתי חטאת היום יום אסור לילה מותר וטבילה בעי. וזו אחת מאחת עשרה מעלות דתומר בקודש (חגיגה דף כא.) האונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש מתוך שנאסרו עד עכשיו בקדשים אצריכינהו רבנן טבילה ואף על פי שמחוסר כפורים טבל אתמול אבל לא יאכל אונן לערב בשאר קדשים דאיסור אנינות לילה מדרבנן ולגבי פסח לא העמידו דבריהן במקום כרת: **השומע על מתו.** יום שמועה הוי אונן דרבנן:

וכן

וכתיב בשני ונכרתה הנפש ההיא אפי' אשה. ולא נפקא לרבי יוסי אשה מכלל חקת הפסח דמהתם מפיק ר"י טפילה דאי לאו הנפש ההיא ככל חקת הפסח לא הוה מוקמינן אלא לטפילה כר' יהודה ולאו למעוטי חובה הלכך גלי הנפש ההיא דלא ממעטינן אשה מאיש: **איש** ולא קטן. תימה אמאי איצטריך דהיכן מצינו שחייב קטן במצות וי"ל דאיצטריך לקטן שהגדיל בין שני פסחים דס"ד דחייב לעשות פסח שני קמ"ל דשני תשלומין דראשון הוא ובפרק מי שהיה טמא (לקמן דף צג.) משמע דנפקא לן מקרא אחרינא ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נד:) נמי קשה אמאי איצטריך איש פרט לקטן גבי על אשת איש ועל אשת אביו ועל הזכר ועל הבהמה: **אי** נימא מאיש שה הא מיבעי ליה לכדר' יצחק כו'. תימה לר"י דגריס פ"ב דקדושין (דף מב.) משמע דמילתיה דרבי יצחק מאיש לפי אכלו נפקא ואומר ר"י דהתם משום דמאיש שה מפיק לשליחות דלא מצי מפיק שליחות מאיש לפי אכלו לכך נפקא דרבי יצחק מאיש לפי אכלו אבל תלמודא דהכא נפקא ליה שליחות מדרבי יהושע בן קרחה ולכך מוקי איש שה לכדרבי יצחק דמשמע דמיירי בזכיה טפי מאיש לפי אכלו: **איש** זוכה ואין קטן זוכה. תימה אמאי איצטריך קרא והא קי"ל דאין שליחות לקטן ובפ' קמא דבבא מציעא (דף יב.) מוכח דזכיה מטעם שליחות וכי תימא מהכא קי"ל דאין לו שליחות אכתי קשה אמאי איצטריך למעט דאינו זוכה הא אפילו לעצמו אין לו זכיה במציאתו אלא מפני דרכי שלום כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נט.) ויש לומר דדוקא מציאה אבל מתנה דדעת אחרת מקנה אותו עדיף כדמסיק בשנים אוחזין (ב"מ דף יב:) וכן בפרק התקבל (גיטין דף סד:) קאמרינן גדול וזורקו אגח ונוטלו זוכה לעצמו אפי' לגבי קנין דאורייתא: **רבי** שמעון נמי סבר לה כרבי יוסי. תימה דילמא סבר לה כרבי יהודה ותרתי שמעת מינה כדאמרינן לעיל לרבי יהודה: **שמא** ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול. תימה דבעי למימר דגרים מדקדקים ביותר ודמי להא דאמרינן (חולין דף ד.) כל מצוה שהחזיקו בה גרים וכותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ובירושל' גרים אמר רבי יעקב בר יצחק בשם רבי יוסי אין עושין חבורות של גרים שמתוך שהן מקולקלים אין מדקדקין ויביאוהו לידי פסול ובכל דוכתא נמי חזינן דגרים לא דייקי במצות כישראלים והכא קאמר דגרים מדקדקים יותר:

גבי

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ח ה"ו ומכר סנהדרין יב:], ב) [לקמן צג.], ג) קדושין מב., ד) [לעיל עט: סנהדרין יב:], ה) [תוספתא ספ"ג], ו) [לקמן צג.], ז) לעיל מג:, ח) זבחים צט:, ט) [שייך לע"א], י) [במדבר ט], כ) בשני חטאו ישא ולא קאי אדלעיל והכי אמרינן בפ' מי שהיה טמא אליבא דר' כצ"ל ר"מ והדיבור שאחר זה צריך להתחיל וכתיב בפסח שני, ל) [במדבר טו], מ) [דברים כח], נ) [במדבר ט], ס) [לעיל מג.], ע) [עי' ברכות מז: קדושין ע. גיטין י. חולין ד. איתא כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקי' בה' אבל מענין גרים נהך מילתא נעלם ממני מקומו].

* * *

תורה אור השלם

1. ואם ימעט הבית מהית משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה: שמות יב ד

2. והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן יי לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא: במדבר ט יג

3. לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו: במדבר ט יב

4. דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית: שמות יב ג

5. לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך: דברים טז ג

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' ובנשים רשות וכי לית לר"ש הא:

* * *

מוסף רש"י

ואין קטן זוכה. שאין לו כח ליקח בשביל אחרים להיותו זוכה להן במקחו (קדושין מב.). אונן טובל ואוכל את פסחו לערב. ולא גרסינן כה מחוסר כפורים, דלאו צריך להמתין לערב, אלא מביא כפרתו וטובל ואוכל בקדשים (זבחים צט:). טובל. כדתנן (חגיגה כא.) אונן צריך טבילה לקדש (שם).

* * *

רבינו חננאל

גופה אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפלה לאחרים. מאי טעמא כתיב בראשון במכסת נפשות ואפילו נפש אשה משמע. וכתיב בשני חטאו ישא האיש ההוא. איש ולא אשה. וכי תימא אי הכי אפי' טפלה נמי לא תעשה אותה בשני, ת"ל ככל חקת הפסח, אהני האיש למעוטה בשני מחובה. אהני ככל חקת הפסח לרבויי לטפלה בעלמא. ור' יוסי אומר לטעמא דאמר שוחטין את הפסח ביחיד וכתיב בראשון במכסת נפשות ובשני כתיב ונכרתה הנפש ההיא כל נפש במשמע ואפילו אשה. ר' שמעון אומר בראשון עושין אותה טפלה לאחרים ובשני אין שוחטין עליה כל עיקר. מאי טעמא בראשון כתיב איש לפי אכלו, ובשני כתיב חטאו ישא האיש ההוא איש ולא אשה. ודייקינן השתא בראשון פטור בשני מבעיא, אלא מכלל שבראשון טפלה ואפילו טפלה שבראשון מיעטה בשני. וקמו להו ר' יוסי ור' שמעון בשיטתא חדא דשוחטין את הפסח על היחיד. אמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן אין עושין חבורה שכולה גרים שמא לא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול. ותרצינן להא מתניתא הכי תנו רבנן פסח מצה ומרור בלילה הראשון חובה מצה מכאן ואילך רשות. ר' שמעון אומר פסח באנשים חובה (מכאן ואילך רשות) [בנשים רשות].

[מתני'] אונן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com